

KONGREGÁCIA PRE INŠTITÚTY ZASVÄTENÉHO ŽIVOTA A SPOLOČNOSTI
APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA

ROK ZASVÄTENÉHO ŽIVOTA

RADUJTE SA !

Okružný list zasväteným

Z magistéria

Preklad: Marta Jedličková

Chcel som vám povedať
jedno slovo,
a to slovo je radosť.
Kde sú zasvätení,
tam je vždy radosť.

Obsah

Drahí bratia a sestry!

I – Radujte sa, plesajte a jasajte radosťou

V načúvaní

Toto je tá krása

Keď vás povoláva

Nájdení, získaní, premenení

V radosti verného áno

II – Potešujte, potešujte môj ľud

V načúvaní

Prinášať Božie objatie

Nežnosť nám robí dobre

Blízkosť ako spoločenstvo

Nepokoj lásky

III – Na uvažovanie

Otázky pápeža Františka

Zdravas, Matka radosti

Drahí bratia a sestry,

1. Radosť evanjelia naplňa srdce a celý život tých, ktorí sa stretávajú s Ježišom. S Ježišom Kristom sa neustále znovu a znovu rodí radosť. (1)

Začiatok *Evangelií gaudium* znie v kontexte magistéria pápeža Františka s prekvapujúcou vitalitou, ktorá sa dovoľáva podivuhodného tajomstva Radostnej zvesti: keď ju človek prijme do srdca, pretvára mu život. Vyrozpráva nám podobenstvo o radosti: stretnutie s Ježišom zapalať v nás tú pôvodnú krásu, krásu tváre, ktorá žiari Otcovou slávou (2 Kor 4, 6) v ovocí radosti.

Kongregácia pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života pozýva zamyslieť sa nad časom milosti, ktorý prežívame ako dar, a nad osobitným pozvaním, ktorým sa pápež obracia na zasvätený život.

Prijať takého učenie znamená obnoviť svoju existenciu podľa evanjelia, ale nie s radikálnosťou chápanou ako vzor dokonalosti a často oddelenosti od druhých, ale ako príľnutie *toto corde* k udalosti spásonosného stretnutia, ktorá pretvára život: „Ide o potrebu zanechať všetko kvôli nasledovaniu Pána. Nie, nehovorím radikálne. Evanjeliová radikálnosť nie je len tá rehoľná; požaduje sa od všetkých. Ale rehoľníci nasledujú Pána zvláštnym, prorockým spôsobom. Očakávam od vás takéto svedectvo. Rehoľníci musia byť mužmi a ženami schopnými prebúdzat svet“. (2)

V ľudskej konečnosti a ohraničenosti, v každodenných námahách prežívajú zasvätení a zasvätené svoju vernosť, a tak zdôvodňujú radosť, ktorá v nich prebýva; stávajú sa žiarivým svedectvom, účinným ohlasovaním, blízki ženám a mužom, ktorí s nimi zdieľajú dejiny a hľadajú Cirkev ako otcovský dom. (3) Keď František z Assisi prijal evanjelium ako formu života, „podnietil vzrast viery, obnovil Cirkev; a zároveň obnovil aj spoločnosť, ktorá sa stala bratskejšou práve pomocou evanjelia a svedectva. Neustále hlásajte evanjelium, a ak je to potrebné, aj slovami!“. (4)

Pri počúvaní slov pápeža nás napadajú mnohé veci, ale osobitným spôsobom nás oslovuje absolútna jednoduchosť, s ktorou Svätý Otec František predkladá svoje učenie, ako sa prispôsobuje odzbrojujúcej rýdzosti evanjelia. Slovo *sine glossa* rozosieva širokým gestom dobrého rozsievачa, ktorý dôveruje a nerobí rozdiely v pôde.

Je to výzva z kompetentného miesta, ktorá sa nám adresuje s ľahkosťou dôvery; je to výzva zanechať inštitucionálne argumentácie a osobné ospravedlnenia; je to provokujúce slovo, ktoré kladie otázky nášmu spôsobu života, niekedy otupeného a ospalého, ak často nedbáme na výzvu *keby ste mali vieru ako horčičné semienko* (Lk 17,5). Pozvanie, ktoré nám dodáva odvalu rozhýbať ducha, aby sme dosvedčovali Slovo, ktoré prebýva medzi nami, a Ducha, ktorý neustále utvára a obnovuje svoju Cirkev.

A to je dôvod tohto listu. Chce navodiť spoločné uvažovanie ako jednoduchý prostriedok úprimnej konfrontácie nášho života s evanjeliom. Toto dikastérium preto navrhuje spoločne sa zamyslieť: na osobnej či bratskej úrovni, alebo aj v rámci celého inštitútu na ceste k roku 2015, ktorý Cirkev venuje zasvätenému životu. Chce nás povzbudiť k odvahe urobiť evanjeliové rozhodnutia, ktoré prinesú ovocie obnovy, plodné v radosti: „Prvenstvo Boha dáva ľudskej existencii plný zmysel a radosť, lebo človek je stvorený pre Boha a nebude spokojný, kým v ňom nenájde pokoj“. (5).

RADUJTE SA, PLESAJTE A JASAJTE RADOSŤOU

Tešte sa s Jeruzalemom a plesajte nad ním, všetci jeho milovníci, radujte sa s ním, radujte sa všetci, čo ste nad ním trúchlili.

Lebo toto hovorí Pán: „Hľa, ja prikloním k nemu pokoj ako rieku a slávu národov ako rozvodnený potok. Budete sať, v lone vás budú varovať a na kolenách vás budú láskat’.

Ako keď niekoho teší matka, tak vás budem ja tešiť a v Jeruzaleme sa potešíte.

Ked’ to uvidíte, zaraduje sa vám srdce, kosti vám vypučia ako zeleň a Pánova ruka sa dá poznať jeho sluhom, ale zúriť bude proti nepriateľom.
Iz 66, 10-14

V načúvaní

2. Termínom *radosť* (po hebrejsky: *s'imh. â/ s'amah., gyl*) Sväté písmo vyjadruje mnohorakosť kolektívnych i osobných skúseností, osobitne spojených s náboženským kultom a sviatkami a označuje zmysel pre prítomnosť Boha v dejinách Izraela. V Biblii sa nachádza trinásť rôznych slovies a podstatných mien na popísanie radosti z Boha v dialógu spásy – radosti osôb, ale aj stvorenia.

V Starom zákone, v Knihe žalmov a u proroka Izaiáša sa veľakrát opakuje tento výraz. V tvorivých, originálnych jazykových variáciách je mnoho výziev k radosti, proklamuje sa radosť z Božej blízkosti, radosť z toho, čo Boh stvoril a urobil. V žalmoch sú stovky najpôsobivejších vyjadrení, ktoré na jednej strane ukazujú, že v *radosti* je ovocie dobroprajnej Božej prítomnosti a odozva, akú prináša; na druhej strane je dôkazom veľkého prísľubu vzhľadom na budúce udalosti v Božom ľude. V prorokovi Izaiášovi je to vlastne druhá a tretia časť zvitku, popretkávaná častými zvolaniami radosti (je ich 15), zameranej na budúcnosť: bude rozhojnená – rozmnožil si plesanie (porov. *Iz 9,2*), nebo, pustatina a pláň zajasajú radosťou (*Iz 35, 1 ; 44, 23; 49, 13*), oslobodení väzni sa vrátia do Jeruzalema a budú kričať od radosti (*Iz 35, 9; 51, 11*).

V Novom zákone sa tento výsadaný výraz viaže na koreň slova *char (cháirein, chará)*, ale nachádzajú sa tu aj iné termíny ako *agalliáomai; euphrosy'nefl* a zvyčajne vyjadrujú jasanie, ktoré zahŕňa minulosť aj budúcnosť. Radosť je mesiášskym darom *par excellence*, ako to sľubuje Ježiš: *Aby vo vás bola moja radosť a aby vaša radosť bola úplná* (*Jn 15, 11; 16, 24; 17, 13*). A Lukáš už od udalostí pred narodením Spasiteľa signalizuje jasavú radosť (porov. *Lk 1, 14.44.47; 2, 10; Mt 2, 10*), ktorá neskôr sprevádza šírenie sa Radostnej zvesti (porov. *Lk 10, 17; 24, 41.52*) a je typickým znakom prítomnosti a vzťahovania sa Kráľovstva (porov. *Lk 15,7.10.32; Sk 8, 39; 11,23; 15, 3; 16, 34; porov. Rim 15, 10-13; atď.*).

Podľa Pavla je radosť ovocím Ducha (porov. *Gal 5, 22*) a trvalým typickým znakom Kráľovstva (*Rim 14, 17*); upevňuje sa aj napriek súženiam a skúškam (*1 Sol 1, 6*). V modlitbe, v dobročinnosti, v ustavičnom vzdávaní vďaky treba nachádzať zdroj radosti (*1 Sol 5, 16; Fil 3, 1; Kol 1, 11*); v súžení sa apoštol národov cíti byť naplnený radosťou a má účasť na sláve, ktorú všetci očakávame (*2 Kor 6, 10; 7, 4; Kol 1, 24*). Konečný triumf Boha a *Baránkova svadba* dopĺňajú každú radosť a jasanie (*Zj 19, 7*) kozmickým „Aleluja!“ (*Zj 19, 6*).

Vhĺbme sa do zmyslu textu: *Tešte sa s Jeruzalemom a plesajte nad ním, všetci jeho milovníci, radujte sa s ním (Iz 66, 10)*. Ide o záver tretej časti proroka Izaiáša a treba si všimnúť, že kapitoly Iz 65 a 66 sú úzko spojené a navzájom sa dopĺňajú, ako je to zrejmé v závere druhej časti Izaiáša (kapitoly 54-55).

V oboch kapitolách sa niekedy minulosť predstavuje krutými obrazmi, ale Boh pozýva zabudnúť na ňu, lebo chce, aby zažiarilo nové svetlo, dôvera, ktorá vylieči nevernosť i podstúpené ukrutnosti. Preklatie ako ovocie nezachovávaní Zmluvy pomínie, pretože Boh práve robí z *Jeruzalema plesanie a zo svojho ľudu radosť* (porov. Iz 65, 18). Dôkazom toho je skúsenosť, že Boh odpovie prv, než vyslovia vrúcnu prosbu (porov. Iz 35, 24). Toto je kontext, ktorý pokračuje aj v prvých veršoch 66. kapitoly; znaky, ktoré poukazujú na tuposť srdca a uší vzhľadom na Pánovu dobrotu a jeho slovo nádeje, sa tu a tam objavujú aj neskôr.

Sugestívna je tu podobnosť Jeruzalema s *matkou*, ktorá sa inšpiruje prísľubom Iz 49, 18-26 a 54, 1-3: krajina Júdu sa nečakane naplní tými, ktorí sa po predchádzajúcom ponížení vracajú z diaspory. Akoby rozruch „oslobodenia“ vložil Sionu zárodok nového života a nádeje, a Boh, Pán života, umožní bez námahy zrod nových synov. Tak sa matka – Sion obklopí novým potomstvom a stane sa veľkodušnou a nežnou živiteľkou všetkých. Najsladší obraz, ktorý fascinoval už sv. Teréziu z Lisieux a našla v ňom rozhodujúci kľúč na interpretáciu vlastnej spirituality.

Nahromadenie silných výrazov: *radujte sa, tešte sa, jasajte*, ale aj *útecha, potešenie, hojnosť, rozkvet, nežnosť*, atď. Oslabil sa vzťah vernosti a lásky a dostavil sa smútok a neplodnosť; teraz však Božia moc a svätosť znovu dá zmysel a plnosť života a šťastia; vyjadruje ich termínmi, ktoré patria k citovým koreňom každého ľudského bytia a prebúdajú jedinečné pocity nežnosti a istoty.

Nadľahčujúci, ale verný profil Boha, ktorý sa skvie nákazlivými materskými záchvevmi a intenzívnymi citmi. Radosť srdca (porov. Iz 66, 14) prichádzajúca od Boha – materská tvár a ruka, ktorá pozdvihuje a šíri sa medzi ľuďmi, zlomeným tisícimi poníženiami pre krehkosť svojich kostí. Je to darovaná premena, ktorá nadobúda rozmery *nových nebies a novej zeme* (porov. Iz 66, 22), aby všetci ľudia spoznali slávu Pána, verného a vykupiteľa.

Toto je tá krása

3. „*Toto je tá krása zasvätenia: radosť, radosť...*“ (7). Radosť, že môžeme všetkým prinášať Božiu útechu. To sú slová pápeža Františka počas stretnutia so seminaristami, novicmi a novickami. „V smútku nie je svätosť!“ (8) pokračuje Sv. Otec, *nebuďte smutní ako tí, ktorí nemajú nádej*, píše sv. Pavol (1 Sol 4, 13).

Radosť nie je neúčinná ozdoba, ale požiadavka a základ ľudského života. Všetci ľudia v každodennom lopotení túžia po radosť a chcú v nej spočinúť celým svojím bytím.

Vo svete je často deficit radosť. Nemusíme konať hrdinské skutky ani zvučnými slovami proklamovať pravdy, ale sme povolaní svedčiť o radosť, ktorá vychádza z istoty, že sme milovaní, a z dôvery, že budeme spasení.

Naša krátka pamäť a naša chabá skúsenosť nám často bránia znovu nachádzať „krajiny radosť“, na ktorých môžeme vychutnať obraz Boha. Máme tisíce dôvodov zotrvať v radosť.

Jej koreň sa živí vytrvalým počúvaním Božieho Slova, plným viery. V škole Majstra počujeme: *aby vo vás bola moja radosť a aby vaša radosť bola úplná* (Jn 15, 11) a precvičujeme si lekcie dokonalej radosti.

„Smútok a strach musia ustúpiť radosti: *Tešte sa... a plesajte... radujte sa* – hovorí Prorok (66, 10). Je to veľké pozvanie k radosti. [...] Všetci kresťania, a predovšetkým my, sme povolani šíriť toto posolstvo nádeje, ktoré prináša pokoj a radosť: Božiu útechu, jeho nehu, nehu voči všetkým. Ale môžeme byť jej nositeľmi, len ak my ako prví zakusujeme radosť z jeho útechy, z toho, že nás miluje. Občas som sa stretol so zasvätenými osobami, ktoré mali strach z Božej útechy a trápili sa preto, že majú strach z tejto Božej nežnosti. Ale nemajte strach. Nemajte strach, Pán je Pánom útechy, Pánom nežnosti. Pán je otec a hovorí, že bude s nami zaobchádzať s nežnosťou, ako mama so svojím bábätkom. Nemajte strach z Pánovej útechy.“ (9).

Ked' vás povoláva

4. „Ked' vás Boh povoláva, hovorí vám: «Si pre mňa dôležitý, mám ťa rád, počítam s tebou». Ježiš to hovorí každému z nás! Z toho pramení radosť! Radosť z okamihu, keď sa na mňa pozrel Ježiš. Chápať to a precitovať je tajomstvo našej radosti. Cítiť sa byť Bohom milovaní, cítiť, že pre neho nie sme čísla, ale osoby; cítiť, že je to On, ktorý nás volá.“ (10)

Pápež František obracia náš zrak k duchovným základom ľudskej prirodzenosti, aby sme si uvedomili, čo sme dostali bez zásluhy od slobodnej Božej zvrchovanosti a slobodnej ľudskej odpovede: *Ježiš naňho pozrel s láskou a povedal mu: „Jedno ti ešte chýba. Chod', predaj všetko, čo máš, rozdaj chudobným a budeš mať poklad v nebi. Potom príď a nasleduj ma!“* (Mk 10, 21).

Pápež poznamenáva: „Ježiš sa pri poslednej večeri obrátil na apoštolov slovami: *Nie vy ste si vyvolili mňa, ale ja som si vyvolil vás* (Jn 15, 16), ktoré pripomínajú všetkým, nielen nám, kňazom, že povolanie je vždy Božia iniciatíva. Je to Kristus, ktorý vás povolal nasledovať ho v zasvätenom živote, a to znamená neustále uskutočňovať „exodus“ z vás samých, aby ste zamerali svoju existenciu na Krista a jeho evanjelium, na Božiu vôľu, zbavovaním sa vlastných plánov tak, aby ste mohli povedať so svätým Pavlom: *Už nežijem ja, ale vo mne žije Kristus* (Gal 2, 21)“ (11)

Pápež nás pozýva na spätné *peregrinatio*, na putovanie múdrosti, aby sme sa ocitli na cestách Palestíny alebo poblíž loďky pokorného galilejského rybára; pozýva nás kontemplovať začiatok cesty alebo skôr udalosti, ktorú navodil Kristus a ktorá znamenala zanechať na brehu siete, na okraji cesty mýtnicu a chute horlivca pochovať medzi zámermi minulosti. Zanechať všetky nevhodné prostriedky, aby sme mohli byť s ním.

Pozýva nás nastúpiť akúsi vnútornú púť, ktorá siaha za obzor prvej hodiny, kde je priestor tepla priateľstva, rozum sa otvára tajomstvu, rozhodnutie diktuje, že je dobré nasledovať Majstra, ktorý jediný *má slová večného života* (porov. Jn 6, 68). Pozýva nás z celej našej „existencie urobiť púť premeny v láske“ (12)

Pápež František nás vyzýva zastaviť sa a upriamiť svoju myseľ na východiskovú fotografiu: „Radosť okamihu, v ktorom sa Ježiš na mňa pozrel“ (13), aby sme sa v duchu vrátili k významu a požiadavkám, ktoré spájajú v jeden celok naše povolanie: „Je to odpoveď na volanie lásky“ (14) Byť s Kristom si vyžaduje zdieľať s ním život, rozhodnutia, poslušnosť z viery, blahoslavenstvo chudobných, radikálnosť lásky.

Treba sa znovu narodiť pomocou povolania. „Pozývam všetkých kresťanov [...] obnoviť si dnes svoje osobné stretnutie s Ježišom Kristom, alebo aspoň sa rozhodnúť, že mu umožním, aby sa On stretol so mnou, a neustále ho hľadať deň čo deň“. (15)

Pavol nás vovádza do tejto základnej vízie slovami: *Nik nemôže položiť iný základ okrem toho, čo je už položený* (1 Kor 3, 11). Termín povolanie označuje túto nezaslúženú danosť ako rezervoár života, ktorý neustále obnovuje ľudstvo a Cirkev v hĺbke ich bytia.

V skúsenosti povolania je tajomným subjektom práve Boh. My počúvame hlas, ktorý nás volá k životu a učeníctvu pre Kráľovstvo. Keď to pápež František pripomína slovami „ty si pre mňa dôležitý“, používa priamy dialóg v prvej osobe, tak ako sa vynára vo vedomí. Chce, aby som vedome upriamim svoju myseľ a úsudok tak, aby ma viedli dôsledne sa správať podľa svedomia, podľa mne adresovanej výzvy, podľa môjho osobného povolania: „Chcel by som povedať tomu, kto sa cíti ľahostajný voči Bohu, voči viere, kto je vzdialený od Boha alebo ho opustil, a aj nám, s našimi „vzdialeniami“, s našimi „opusteniami“ vzhľadom na Boha, možno malými, ale je ich toľko v našom každodennom živote: pozri sa do hĺbky svojho srdca, pozri sa do svojho vnútra a polož si otázku: máš srdce, ktoré túži po niečom veľkom alebo srdce uspaté vecami? Je v tvojom srdci nepokoj hľadania alebo si ho nechal udusiť vecami, ktoré napokon spôsobia jeho odumretie?“ (16)

Vzťah k Ježišovi Kristovi je potrebné neustále živiť nepokojom hľadania. Len v tomto nepokoji si budeme uvedomovať, že dar povolania sme dostali zadarmo, a znovu si pripomenieme motívy prvého rozhodnutia, ktoré v nás pretrvávajú vďaka vytrvalosti: „Dovoliť Kristovi, aby sa nás zmocnil, znamená byť vždy zameraní na to, čo je pred nami, na cieľ, ktorým je Kristus (porov. Flp 3, 14). (17) Tieto otázky sú akýmiisi súradnicami neustáleho počúvania Boha, ony majú udávať rytmus nášmu každodennému životu.

Pre toto nevýslovné tajomstvo, ktoré nosíme vo svojom vnútri a ktoré je účasťou na nesmiernom tajomstve Boha, jestvuje jediná možnosť vysvetlenia, a tým je viera: „Viera je odpoveď Slovu, ktoré sa obracia na nás osobne; je odpoveďou veľkému Ty, ktoré nás volá po mene“ (18) a „keďže ide o odpoveď na Slovo, ktoré nás predchádza, bude vždy úkonom pamäti. No táto pamäť sa neviaže na minulosť, ale keďže je to spomienka na prisľúbenie, otvára sa do budúcnosti, osvecuje naše kroky na životnej ceste“. (19) „Viera obsahuje práve spomienku na príbeh Boha s nami, spomienku na stretnutie s Bohom, ktorý vychádza v ústrety prvý, tvorí a prináša spásu, premieňa; viera je spomienka na jeho slovo, ktoré zohrieva srdce, na jeho spásonosné činy, ktorými nám daruje život, očisťuje nás, stará sa o nás, živí nás. [...] Kto v sebe nosí spomienku na Boha, nechá sa ňou viesť v celom svojom živote a dokáže ju prebúdzat' v srdciach druhých“. (20) Spomienku, že Boh nás povoláva tu a teraz.

Nájdění, získání, premenění

5. Pápež žiada, aby sme si znovu prešli svoj osobný príbeh a preskúmali ho vzhľadom na pohľad lásky Boha, pretože ak je povolanie vždy jeho iniciatívou, z našej strany je potrebné slobodne priľnúť k božsko-ľudskému plánu ako k životnému vzťahu v *agapé*, ako k ceste učeníctva, ako k „svetlu na ceste Cirkvi“. (21) Život v Duchu nepozná zavŕšenie, ale neustále sa otvára tajomstvu, rozlišuje a spoznáva Pána, skutočnosť vníma vzhľadom na neho. Keď nás Boh povoláva, dáva nám vstúpiť do svojho pokoja a chce, aby sme spočinuli v ňom: je to neustály proces spoznávania sa v láske; pre nás znie slovo *staráš sa a znepokojuješ pre mnohé*

veci (Lk 10, 41). Vo *via amoris* napredujeme v znovuzrození: staré stvorenie sa opäť rodí v novej forme. *Kto je teda v Kristovi, je novým stvorením* (2 Kor 5, 17).

Pápež František dáva tomuto znovuzrozeniu meno, keď hovorí: „Táto cesta má svoje meno, svoju tvár: tvár Ježiša Krista. On nás učí, ako sa stať svätými. On nám v evanjeliu ukazuje cestu: cestu blahoslavenstiev (porov. Mt 5, 1–12). Toto je cesta svätých: tých, čo milovali Boha a nekládli mu v živote žiadne podmienky“. (22)

Zasvätený život má vteľovať Radostnú zvesť, má *nasledovať Krista* ukrižovaného a vzkrieseného, má si osvojiť „existenciu a konanie Ježiša ako vteleného Slova pred tvárou Otca a bratov“. (23) Konkrétne napodobňovať jeho spôsob života, jeho vnútorné postoje, nechať sa preniknúť jeho duchom, prispôbiť sa jeho prekvapivej logike a jeho rebríčku hodnôt, zdieľať jeho riziká a jeho nádeje: „Vedení pokornou a šťastnou istotou ľudí, ktorých Boh našiel, získal a premenil Pravdou – Kristom, nemôžu ju neohlasovať“. (24)

Zotrvávanie v Kristovi nám umožňuje zachytiť prítomnosť tajomstva, ktoré v ňom prebýva, a je schopné rozšíriť naše srdce v miere jeho synovského srdca. Kto zotráva v jeho láske tak, ako je ratolest' spojená s viničom (porov. Jn 15, 1–8), vstupuje do dôverného vzťahu s Kristom a prináša ovocie: „Zotrávať v Ježišovi! To znamená byť s ním spojení, byť v ňom, s ním, zhovárať sa s ním“. (25)

„Kristus je pečaťou na čele a je pečaťou v srdci: na čele, aby sme ho neustále vyznávali; v srdci, aby sme ho milovali; je pečaťou na ramenách, aby sme stále konali skutky“. (26) Zasvätený život je totiž neustálym povolávaním nasledovať Krista a pripodobňovať sa mu. „Celý Ježišov život, jeho postoj k chudobným, jeho skutky, jeho priamočiarosť, jeho každodenná jednoduchá veľkodušnosť a napokon jeho úplné sebadarovanie, to všetko je vzácné a prihovára sa nášmu osobnému životu“. (27)

Stretnutie s Pánom nás uvádza do pohybu, pobáda nás vyjsť zo seba. (28) Vzťah s Ježišom nie je statický ani intimistický: „Kto postaví do centra svojho života Krista, odpútava sa od seba, „decentralizuje sa“! Čím viac sa zjednotíš s Ježišom a on sa stane stredom tvojho života, tým viac ti umožní vyjsť zo seba, odpúta ťa od seba a otvorí ťa voči druhým“. (29) „Nie sme stredom, sme takpovediac „odsunutí“, sme v službe Krista a jeho Cirkvi“. (30)

Kresťanský život definujú slovesá pohybu, aj keď ho prežívame v mníšskej či kontemplatívno-klauzúrnej podobe. Je neustálym hľadaním.

„Nemožno vytrvať v nadšenej evanjelizácii, ak nie sme na základe vlastnej skúsenosti presvedčení, že nie je to isté poznať Ježiša a nepoznať ho; nie je to isté kráčať s ním a tápať v neistote; nie je to isté môcť ho počúvať a nepoznať jeho slovo; nie je to isté kontemplovať ho, adorovať, spočívať v ňom a nemôcť toto všetko robiť. Nie to isté snažiť sa budovať svet jeho evanjeliom, a robiť to len na základe vlastného rozumu. Vieme dobre, že život s Ježišom sa stáva omnoho plnším; s ním je oveľa ľahšie nájsť zmysel všetkých vecí“. (31)

Pápež František povzbudzuje k *nepokoju hľadania*, ako tomu bolo u Augustína z Hipponu: „nepokoj srdca, ktorý ho privádza k osobnému stretnutiu s Kristom, dáva mu pochopiť, že Boh, ktorého hľadal ďaleko od seba, je Boh blízky každej ľudskej bytosti, Boh blízky nášmu srdcu; je nám bližší, ako sme si my sami“. Je to hľadanie, ktoré pokračuje: „Augustín sa nezastavuje, neuviazne v pohodlí, neuzatvára sa do seba ako človek, ktorý prišiel do cieľa, ale pokračuje v ceste. *Nepokoj hľadania pravdy*, hľadania Boha, stáva sa nepokojom túžby

poznávať ho čoraz lepšie a vychádzať zo seba, aby sme ho umožnili poznať iným. Je to naozaj nepokoj lásky“ (32)

V radosti verného áno

6. Kto sa stretol s Pánom a nasleduje ho s vernosťou, je poslom radosti Ducha.

„Iba vďaka tomuto stretnutiu a ďalším stretnutiam s Božou láskou, ktorá sa premieňa na šťastné priateľstvo, sme uchránení od nášho izolovaného povedomia a od zameranosti na seba“ (33) Boh povoláva osobu k nej samej, to jest k schopnosti jestvovať. Možno nie je bezdôvodné povedať, že kríza zasväteného života vychádza aj z neschopnosti spoznať toto hlboké volanie dokonca zo strany tých, ktorí už žijú svoje povolanie.

Prežívame krízu vernosti, ktorú chápeme ako vedomé príľnutie k volaniu; ako cestu, ktorou kráčame od jej tajomného začiatku až po jej tajomný koniec.

Možno sme aj v kríze humanizácie. Prežívame celkový nedostatok jednotiaceho princípu, zranení neschopnosťou viesť v čase život ako všetko zjednocujúce povolanie a verné napredovanie.

Každodenná osobná i bratská cesta, poznačená nespokojnosťou, horkosťou, ktorá nás vedie k ľútosťi, takmer k neustálej nostalgii za nepreskúmanými cestami a nenaplnenými snami, stáva sa osamotenou cestou. Náš život, povolaný ku vzťahu v uskutočňovaní lásky, sa tak môže zmeniť na neobývanú pustatinu. V každom veku sme pozvaní vstupovať do hlbokého stredu osobného života, tam, kde sa nachádza zmysel a pravda motivácií nášho života učeníkov a učeníčok s Majstrom.

Vernosť je povedomie lásky, ktorá nás neustále dynamicky orientuje k „Ty“ Boha a ku každej ľudskej osobe, a my skusujeme život Vzrieseného: „Tí, ktorí sa ním nechajú zachrániť, sú oslobodení do hriechu a smútku, od vnútorného prázdna a izolácie“ (34)

Verné učeníctvo je milosťou a uplatňovaním lásky, službou obetavej dobročinnosti: „Keď kráčame bez kríža, keď budujeme bez kríža a keď vyznávame Krista bez kríža, nie sme Pánovými učeníkmi: sme zosvetšteni, sme biskupi, kňazi, kardináli, pápeži, ale nie Pánovi učeníci“ (35)

Vytrvať až po Golgotu, skusovať trýzeň neistoty a zrady, s úžasom sa tešiť z Veľkej noci až po slávu Turíc a po evanjelizáciu národov, to sú etapy radostnej vernosti, pretože je kenotická, po celý život pociťovaná aj ako znak mučeníctva a takisto ako účasť na vzkriesenom živote Krista: „Lebo z kríža, z najvyššieho činu milosrdenstva a lásky sa rodíme ako *nové stvorenie* (porov. Gal 6, 15)“ (36)

Z teologálneho miesta, v ktorom sa Boh zjavuje, zjavuje sa nám samým; Pán nás teda žiada, aby sme znovu hľadali, *fides quaerens: Usiluj sa o spravodlivosť, vieru, lásku a pokoj s tými, čo z čistého srdca vzývajú Pána* (2 Tim 2, 22).

Vnútorné putovanie sa začína modlitbou: „Prvou vecou učeníka je byť s Majstrom, počúvať ho, učiť sa od neho. A toto platí stále, je to cesta, ktorá trvá celý život. [...] Ak v našom srdci nie je teplo Boha, jeho lásky, jeho nežnosti, ako môžeme my, úbohí hriešnici, zohrievať srdcia iných?“ (37) Táto cesta trvá celý život a Svätý Duch nás v pokore modlitby presvedča o Kristovom panovaní v nás: „Pán nás denne pozýva nasledovať ho s odvahou a vernosťou;

dal nám veľký dar, že si nás vybral za svojich učeníkov; vyzýva nás, aby sme ho ohlasovali s radosťou ako Zmŕtvychvstalého, ale žiada, aby sme tak robili slovom a svedectvom života v každodennosti. Pán je jediný, jediný Boh nášho života a pozýva nás zbaviť sa mnohých idolov a klaňať sa len jemu“. (38)

Pápež označuje modlitbu za zdroj plodnosti poslania: „Pestujme kontemplatívny rozmer aj vo víre najsúrnejších a najťažších úloh. A čím viac vás poslanie povoláva ísť na periférie existencie, tým viac nech je vaše srdce spojené s Kristovým, plným milosrdenstva a lásky“.

Zotrvávanie s Ježišom formuje človeka, aby sa pozeral na dejiny kontemplatívnym spôsobom, všade videl a cítil prítomnosť Ducha a prednostným spôsobom spoznával jeho prítomnosť tak, aby prežíval všetky okamihy ako Boží čas. Keď chýba pohľad viery, „život postupne stráca zmysel, tvár bratov sa zastiera, a nie je možné objavovať v nich tvár Krista; dejinné udalosti sa stávajú nejasnými, ba zbavenými nádeje“. (40)

Kontemplácia vedie k prorockému postoju. Prorok je človek „ktorý má prenikavý zrak a ktorý počúva a hovorí Božie slová; [...] človek troch čias: prísľubu minulosti, kontemplácie prítomnosti a odvahy vyznačiť cestu do budúcnosti“. (41)

Vernosť učeníctva napokon nadobúda formu a overuje sa skúsenosťou bratstva, teologického miesta, na ktorom sme povolaní navzájom sa podporovať v radostnom Áno evanjeliu: „Je to Božie slovo, ktoré vzbudzuje vieru, živí ju, obrodzuje ju. Je to Božie slovo, ktoré sa dotýka srdca, obracia ich k Bohu a k jeho logike, ktorá je tak odlišná od našej; je to Božie slovo, ktoré neustále obnovuje naše spoločenstvá“. (42)

Pápež nás pozýva obnovovať si povolanie a robiť ho účinným práve radosťou a zánietením; celostný akt lásky je totiž neustály proces, „dozrieva, dozrieva, dozrieva“ (43) v trvalom vývoji, v ktorom Áno našej vôle jeho vôli zjednocuje vôľu, rozum a cit; „lásku nikdy nemožno zavŕšiť, nikdy nie je úplná; počas života sa mení, dozrieva, a práve preto zostáva verná sebe samej“. (44)

POTEŠUJTE, POTEŠUJTE MÔJ ĽUD

*Potešujte, potešujte môj ľud,
vraví váš Boh.
Hovorte k srdcu Jeruzalema.
Izaiáš 40, 1–2*

V načúvaní

7. Proroctvá druhej časti Izaiáša (Iz 40–55) so štylistickou osobitosťou (porov. Iz 51, 17; 52, 1: *Prebud' sa, prebud' sa!*) vyzývajú pomôcť deportovanému Izraelu, ktorému hrozí, že sa pohrúži do prázdna zabudnutej spomienky. Historický kontext jasne patrí k fáze dlhého babylonského zajatia (587–538 pred Kristom) so všetkým ponížením, ktoré z toho vyplývalo, a s pocitom bezmocnosti dostať sa z neho. No rozpad asýrskej ríše pod tlakom novej perzskej moci pod vedením rodiacej sa hviezdy, ktorou bol Kýr, napovedá prorokovi, že je možné nečakané oslobodenie. A tak sa aj stalo. Bohom inšpirovaný prorok hovorí verejne o tejto možnosti, pričom interpretuje politické a vojenské vzbury ako činnosť, ktorú tajomne riadi

Boh cez Kýra. Vyhlasuje, že oslobodenie je blízko, ba už sa začína uskutočňovať návrat do zeme otcov.

Slová, ktoré Izaiáš používa: *Potešujte... hovorte k srdcu*, sa častejšie opakujú v Starom zákone, a osobitnú hodnotu majú na miestach, kde ide o dialóg nežnosti a lásky. Napríklad keď Rút hovorí, že Bóz ju *potešil a hovoril k jej srdcu* (porov. Rút 2, 12); alebo známy úryvok z Ozeáša, ktorý oznamuje svojej žene (Gomer), že ju zväbi na púšť a *prehovorí k jej srdcu* (porov. Os 2, 16–17); nastane nové obdobie vernosti. Sú tu však aj iné podobné paralely: dialóg v Sicheme, Kamorov syn, ktorý sa zamiloval do Diny (porov. Gn 34, 1–5) alebo keď sa levita z Efraimu prihovára svojej vedľajšej žene, ktorá ho opustila (porov. Sdc 19, 3).

Ide teda o jazyk, ktorý treba interpretovať v horizonte lásky, nielen povzbudzovania: čin a slovo idú ruka v ruke, sú jemné a podnecujúce a pripomínajú intenzívne puto lásky s Bohom, „ženíchom“ Izraela. A *potešovanie* treba chápať ako prejav vzájomnej spolupatričnosti, hru intenzívnej empatie, dojatia a životného puta. Nie sú to povrchné sladké slová, ale milosrdenstvo a veľká starostlivosť, objatie, ktoré dáva silu a tpežlivá blízkosť, ktorá vzbudzuje dôveru.

Prinášať Božie objatie

8. „Dnes ľudia potrebujú aj slová, ale predovšetkým naše svedectvo o milosrdenstve a nežnosti Pána, ktoré zohrievajú srdcia, prebúdzajú nádej. A tá priťahuje k dobru. Radosť z prinášania Božej útechy!“ (45)

Pápež František zveruje zasväteným poslanie nachádzať Pána, ktorý nás potešuje ako matka, a na základe tejto skúsenosti potešovať Boží ľud.

Z radosti zo stretnutia s Pánom a z jeho povolania pramení služba v Cirkvi, poslanie: prinášať mužom a ženám našich čias útechu Boha, svedčiť o jeho milosrdenstve. (46)

V Ježišovej vízii je útecha darom Ducha, Parakléta, Utešiteľa, ktorý nás potešuje v skúškach a zažíva v nás nádej, ktorá nesklame. Tak sa kresťanská útecha stáva posilou, povzbudením, nádejou: je činnou prítomnosťou Ducha (porov. Jn 14, 16–17), a ovocím Ducha je láska, radosť, pokoj, zhovievavosť, láskavosť, dobrota, vernosť, miernosť, zdržanlivosť (Gal 5,22).

Vo svete, kde vládne nedôvera, skleslosť, depresia; v kultúre, v ktorej ľudia podliehajú krehkosti a slabosti, individualizmu a osobným záujmom, sa od nás žiada vnášať dôveru, že pravé šťastie je možné, že je možná nádej, ktorá sa neopiera výlučne o talenty, schopnosti, o poznanie, ale o Boha. Každý má možnosť stretnúť sa s ním, stačí ho hľadať s úprimným srdcom.

Muži a ženy našich čias očakávajú slová útechy, možnosť odpustenia a pravej radosti. Sme povolani prinášať všetkým objatie Boha, ktorý sa k nám skláňa s nežnosťou matky: zasvätení, znamenia plnej ľudskosti, sprostredkovatelia milosti, nie tí, čo nad ňou vládnu; (47) preto sa na znak útechy skláňajú druhým k nohám.

Nežnosť nám robí dobre

9. Ako svedkovia spoločenstva poza naše zorné pole a naše obmedzenia sme teda povolání prinášať úsmev Boha; a bratstvo je prvým a najuveriteľnejším evanjeliom, aké môžeme vyrozprávať. Žiada sa od nás humanizovať naše komunity: „Pestujte medzi sebou priateľstvo, rodinnosť, lásku. Aby kláštor nebol očistcom, ale rodinou. Problémy sú, aj budú, ale tak ako sa to robí v rodine s láskou, usilujte sa aj vy riešiť ich s láskou; nerušte jedno, aby ste vyriešili druhé; nesúťažte. Starajte sa o život komunity, lebo keď je v komunite rodinnosť, je v nej Svätý Duch; vždy veľkodušne. Nechať tak (nepodstatné), nevychvalovať sa, všetko zničiť, usmievať sa zo srdca. A znakom tohto všetkého je radosť“ (48)

Radosť sa posilňuje skúsenosťou bratstva ako teologického miesta, kde je každý zodpovedný za vernosť evanjeliu a za rast ostatných. Keď sa bratstvo živí tým istým Ježišovým Telom a Krvou, zhromažďuje sa okolo Božieho Syna, aby zdieľalo cestu viery pod vplyvom Slova, zjednocuje sa s ním, je bratstvom v spoločenstve, ktoré zakusuje darovanú lásku a prežíva slobodné, radostné slávenie, plné odvahy.

„Bratstvo bez radosti je bratstvo, ktoré zanikne. [...] Bratstvo bohaté na radosť je pravým darom neba bratom, ktorí vedia oň prosiť a ktorí sa dokážu navzájom prijímať, angažujú sa za bratské spolunažívanie s dôverou v pôsobenie Ducha“.

V čase, keď rozdrobenosť spôsobuje hromadný sterilný individualizmus a krehkosť vzťahov rozbieha a narúša starostlivosť o ľudskosť, sme pozvaní humanizovať bratské vzťahy, aby sme napomohli spoločenstvo ducha a srdca podľa evanjelia, pretože „jestvuje spoločenstvo života medzi tými, čo patria Kristovi. Spoločenstvo, ktoré sa rodí z viery“ a ktoré robí „Cirkev v jej najhlbšej pravde spoločenstvom s Bohom, rodinnosťou s Bohom, spoločenstvom lásky s Kristom a s Otcom vo Svätom Duchu, ktoré pokračuje v spoločenstve bratov“ (50)

Podľa pápeža Františka šifrou bratstva je nežnosť, „eucharistická nežnosť“, pretože „nežnosť nám robí dobre“. Pod jej vplyvom bude mať bratstvo „obrovskú silu spájať. [...] Bratstvo je i popri všetkých možných rozdielnostiach skúsenosťou lásky, ktorá je nad konfliktami“ (51)

Blížkosť ako spoločenstvo

10. Na ceste adorovania a služby sme povolání urobiť exodus z nás samých. (52) „Vyjsť z dverí a usilovať sa o stretnutie! Majte odvahu ísť proti prúdu kultúry výkonnosti, kultúry vyradovania. Stretnutie a prijímanie druhých, solidárnosť a bratstvo sú prvkami, ktoré robia našu civilizáciu naozaj ľudskou. Byť *služobníkmi spoločenstva a kultúry stretnutia!* Chcel by som vás mať skoro posadnutých v tomto zmysle. A robiť tak bez domýšľavosti“ (53)

„Treba prekonať vidinu rehoľného života chápaného ako útek a útechu vzhľadom na ťažký a zložitý vonkajší svet“ (54) Pápež nás povzbudzuje „vyletieť z hniezda“, (55) aby sme žili s mužmi a ženami našej doby a seba samých odovzdali Bohu a blížnemu.

„Radosť sa rodí z veľkodušnosti stretnutia! [...] A radosť zo stretnutia s ním a z jeho povolania nás nabáda neuzatvárať sa, ale sa otvoriť; vedie nás k službe Cirkvi. Svätý Tomáš hovoril: «*Bonum est diffisivum sui*». Dobro sa šíri. A aj radosť sa šíri. Nemajte strach prejaviť radosť, že ste odpovedali na Pánovo volanie, na jeho vyvolenie z lásky a svedčiť o jeho evanjeliu v službe Cirkvi. A radosť, tá pravá, je nákazlivá; nakazí nás... ísť vpred“ (56)

Mnohí, ktorí uvidia nákazlivé svedectvo radosti, pokoja, plodnosti, svedectvo nežnosti a lásky, pokornej dobročinnosti bez tendencie ovládať, pocítia potrebu *ísť a vidieť*. (57)

Pápež František viackrát poukázal na *cestu príťažlivosti* a nákazlivosti ako na cestu, ktorou rastie Cirkev, cestu novej evanjelizácie. „Cirkev musí byť príťažlivá. Prebudzte svet! Buďte svedkami odlišného spôsobu života, konania, správania! Je možné inak žiť na tomto svete. [...] Očakávam od vás takéto svedectvo“. (58)

Keď nám pápež František zveril úlohu *prebúdzat svet*, pobáda nás poznávať príbehy dnešných mužov a žien vo svetle dvoch pastoračných kategórií, ktoré majú koreň v novosti evanjelia: *blízkosť* a *stretnutie*, dva spôsoby, pomocou ktorých sa Boh zjavuje v dejinách až po Vtelenie.

Tak ako Ježiš s učeníkmi na ceste do Emauz aj my robíme každodennú spoločnosť radostiam a bolestiam ľudí, venujeme im „teplo srdca“, (59) s nežnosťou sa staráme o unavených, slabých, aby spoločné putovanie nadobudlo v Kristovi svetlo a význam.

Naša cesta „dozrieva smerom k pastoračnému otcovstvu, pastoračnému materstvu; a keď kňaz nie je otcom spoločenstva, keď rehoľná sestra nie matkou všetkých, s ktorými pracuje, stávajú sa smutnými. Toto je problém. Preto vám hovorím: koreňom smútku v pastoračnom živote je nedostatok otcovstva a materstva, spôsobený nesprávnym prežívaním zasvätenia, ktoré treba priviesť k plodnosti“. (60)

Nepokoj lásky

11. Poďme ako živé ikony materstva a blízkosti Cirkvi k tým, ktorí očakávajú slovo útechy a skláňajme sa s materskou láskou a otcovským duchom k chudobným a slabým.

Pápež nás vyzýva, aby sme *neprivatizovali lásku*, ale s nepokojom hľadajúceho „neustále, bez prestania sa usilovali o dobro druhého, o dobro milovanej osoby“. (61)

Kríza zmyslu moderného človeka, ekonomická a morálna kríza západnej spoločnosti a jej inštitúcií nie je epizódou čias, v ktorých žijeme, ale je historickým momentom mimoriadnej dôležitosti. Sme teda povolani tak ako celá Cirkev ísť do geografických, mestských a existenčných periférií – kde je tajomstvo hriechu, bolesti, nespravodlivosti, biedy –, na skryté miesta duše, kde každý človek skusuje radosť a utrpenie života. (62)

„Žijeme v kultúre zrážok, rozdrobenosti, vyradovania [...], ktorá si nevšimne, keď kvôli zime zomrie bezdomovec“, a predsa „chudoba je teologálna kategória, lebo Boží Syn sa ponížil, aby kráčať našimi cestami. [...] Chudobná Cirkev pre chudobných začína tým, že ide ku Kristovmu telu. Keď ideme ku Kristovmu telu, začíname niečo chápať; chápať, čo je táto chudoba, chudoba v Pánovi“ (63). Žiť blahoslavenstvo chudobných znamená byť znakom, že nad úzkosťou z osamotenía a obmedzenia zvíťazila radosť toho, kto je skutočne slobodný v Kristovi a naučil sa milovať.

Počas svojej návštevy v Assisi pápež František položil otázku, čoho sa musí Cirkev zbaviť. A odpovedal: „Každéj činnosti, ktorá nie je pre Boha, ktorá nie je Božia; strachu otvoriť brány a vyjsť v ústrety všetkým, najmä najchudobnejším, núdzným, vzdialeným, a to bez meškania; zaiste nie preto, aby sme sa stratili v troskách sveta, ale aby sme s odvahou prinášali Kristovo svetlo, svetlo evanjelia, aj v tme, kde nevidno, a kde sa môže stať, že sa

potkneme; zbaviť sa zdanlivého pokoja, aký nám dávajú štruktúry, zaiste potrebné a dôležité, ale ktoré nikdy nezatienia jedinú opravdivú silu: tú Božiu. On je naša sila!“ (64)

Znie to pre nás ako pozvanie „nebáť sa novosti, ktorú Svätý Duch spôsobuje v nás, nebáť sa obnovy štruktúr. Cirkev je slobodná. Vede ju vpred Svätý Duch. Tak nás učí Kristus v evanjeliu: slobodu potrebujeme preto, aby sme vždy mohli nachádzať novosť evanjelia v našom živote a aj v štruktúrach. Slobodu voliť si pre túto novosť nové mechy“. (65) Sme pozvaní byť nebojácnymi mužmi a ženami, ľuďmi na hranici: „Naša viera nie je viera–laboratórium, ale viera–cesta, historická cesta. Boh sa zjavil ako história, nie ako súhrn abstraktných právd. [...] Netreba si hranicu nosiť do domu, ale žiť na hranici a byť nebojácni“. (66)

Povedľa výzvy blahoslavenstva chudobných pápež vyzýva navštevovať hranice myslenia a kultúry, napomáhať dialóg, a to aj na intelektuálnej úrovni, a potvrdzovať tak nádej na základe etických a duchovných kritérií kladením si otázky, čo je dobré. Viera nikdy nezmenšuje priestor rozumu, ale ho otvára integrálnej vízii človeka a skutočnosti a chráni pred nebezpečenstvom redukovať človeka na „ľudský materiál“. (67)

Ak je kultúra, povolaná trvalo slúžiť ľudstvu v akýchkoľvek podmienkach, autentická, otvára nepreskúmané možnosti, prahy, ktoré vzbudzujú nádej, spevňujú zmysel života, strážia spoločné dobro. Autentický kultúrny proces „dáva vzrast integrálnej humanizácii a kultúre stretnutia a vzťahov; toto je kresťanský spôsob napomáhania spoločného dobra, radosť zo života. A tu sa zbieha viera a rozum, náboženský rozmer s rôznymi aspektmi ľudskej kultúry: umenie, veda, práca, literatúra“. (68) Autentické hľadanie v oblasti kultúry sa stretá s dejinami a otvára cesty k hľadaniu Božej tváre.

Miesta, na ktorých sa vypracováva a odovzdáva poznanie, sú aj miestami, na ktorých možno vytvárať kultúru blízkosti, stretnutia a dialógu aj tým, že redukuje obhajobu, otvárame brány a stavíme mosty. (69)

NA ZAMYSLLENIE

12. Svet ako globálna sieť, v ktorej sme všetci spojení, kde žiadna miestna tradícia nemôže ašpirovať na monopol pravdy, kde sa účinky modernej technológie dotýkajú všetkých, stavia pred výzvu evanjelium a tých, ktorí prežívajú svoj život evanjeliovým spôsobom.

V tomto hodnotení situácie ako historického momentu pápež František vytvára živú hermeneutiku dialógu medzi Bohom a svetom pomocou rozhodnutí a foriem života. Vovádza nás do istého druhu múdrosti, postavenej na evanjeliu a eschatológii ľudskeho života, pričom registruje pluralizmus, hľadá rovnováhu, vyzýva, aby sme si vypestovali schopnosť byť zodpovednými za zmenu, aby sa čoraz účinnejšie odovzdávala pravda evanjelia, i keď sa pohybujeme „v obmedzeniach a okolnostiach“ (70). Práve vo vedomí týchto obmedzení sa každý z nás stáva *slabým so slabými... a ...všetkým pre všetkých* (1 Kor 9, 22).

Sme pozvaní pestovať nie jednoducho administratívnu, ale životodarnú dynamiku, aby sme zachytili duchovné udalosti prítomné v našich spoločenstvách a vo svete, pohyby a milosti, ktorými Duch pôsobí v každom jednotlivom človeku, na ktorého pozerá ako na osobu. Sme pozvaní deštrukturalizovať modely bez života, aby sme predstavili to ľudské, poznačené Kristom, čo sa nikdy nezjavilo v slovnom vyjadrení alebo v spôsoboch v absolútnej miere. Pápež František nás pozýva k múdrosti, ktorá je znakom pružnosti, schopnosti zasvätených

hýbať sa podľa evanjelia, konať a rozhodovať sa podľa evanjelia bez toho, že by sa stratili v odlišných sférach života, jazyka, vzťahov zachovávajúc si zmysel pre zodpovednosť, pre súvisy, ktoré nás spájajú, pre naše vlastné hranice, pre nespočetné možnosti, akými sa vyjadruje život. Misionárske srdce je srdce, ktoré pozná radosť Kristovej spásy a delí sa s ňou ako s útechou, vedomé si ľudských hraníc: vie, že ono samé musí rásť v chápaní evanjelia a v rozlišovaní ciest Ducha, a tak nezanedbáva dobro, ktoré môže vykonať, aj keď riskuje, že sa zašpiní blatom ulice“. (71)

Prijímajme, čo nám pápež naliehavo predkladá, aby sme pozerali na seba samých a na svet Kristovými očami a zostali z toho znepokojení.

Otázky pápeža Františka

– Chcel som vám povedať jedno slovo, a tým slovom je radosť. Kde sú zasvätení, seminaristi, rehoľníci a rehoľníčky, mladí, tam je radosť, vždy je tam radosť! Je to radosť zo sviežosti, radosť z nasledovania Ježiša; radosť, ktorú nám dáva Svätý Duch, nie radosť sveta. Jestvuje radosť! Ale kde sa radosť rodí? (71)

– Zahľad sa do hĺbky svojho srdca, pozri sa do svojho vnútra a polož si otázku: máš srdce, ktoré túži po niečom veľkom, alebo srdce uspaté vecami? Je v ňom nepokoj hľadania alebo si ho nechal udusiť vecami, ktoré napokon spôsobia jeho odumretie? Boh ťa čaká, hľadá ťa: ako odpovieš? Všimol si si túto situáciu svojej duše? Alebo spíš? Veríš, že Boh na teba čaká, alebo to považuješ len za „slová“? (73)

– Sme obeť kultúry provizória. Chcel by som, aby ste uvažovali nad otázkou: ako môžem byť slobodný, ako môžem byť slobodná od tejto kultúry provizória? (74)

– Toto je zodpovednosť predovšetkým dospelých, formátorov: dať mladším príklad opravdivosti. Chceme, aby boli mladí opravdiví? Budme opravdiví my sami. Ak tomu tak nebude, Pán o nás povie to, čo platilo o farizejoch: „Robte, čo vám hovoria, nie to, čo robia!“ Opravdivosť a autentickosť! (75)

– Môžeme sa pýtať: som znepokojený kvôli Bohu, kvôli tomu, aby som ho ohlasoval, umožňoval ho poznať? Alebo sa nechám opantať duchovným zosvetštením, pod vplyvom ktorého robím všetko z lásky k sebe? My, zasvätení, myslíme na osobné záujmy, na fungovanie diel, na karierizmus. Nuž, na veľa vecí môžeme myslieť... Usadil som sa pohodlne v kresťanskom, kňazskom, rehoľnom živote, v živote komunity, alebo si chránim silu znepokojenia pre Boha, pre jeho slovo, ktoré ma podnecuje vychádzať k druhým? (76)

– Ako sme na tom s nepokojom lásky? Veríme v lásku k Bohu a k druhým? Alebo sú to pre nás len pomenovania? Nie abstraktne, nejde tu len o slová, je tu predsa konkrétny brat, ktorého stretáme, brat, ktorý stojí vedľa nás! Necháme sa vyrušiť jeho potrebami, alebo zostávame uzavretí do seba, do svojich komunit, ktoré sú v mnohých prípadoch pre nás „komunitou–pohodlím“? (77)

– Toto je krásna, prekrásna cesta k svätosti: nehovoriť zle o druhých! „Ale, otče, sú tu problémy...“ Povedz to predstavenému, povedz to predstavenej, povedz to biskupovi, tým, čo môžu veci pomôcť. Nie tam, kde v tom druhí nemôžu pomôcť. Dôležitá skutočnosť: bratstvo! No povedz: hovoríš niekedy zle o svojej mame, otcovi, súrodencoch? Nikdy. A prečo to robíš v zasvätenom živote, v seminári, v kňazskom živote? Len tolko: rozmýšľajte, rozmýšľajte... Bratstvo! Bratská láska! (78)

– Mária je pod krížom ženou bolesti, ale zároveň bedlivého očakávania tajomstva, väčšieho ako bolesť, tajomstva, ktoré sa práve uskutočňuje. Zdá sa, akoby sa všetko skončilo; možno povedať, že pohasla akákoľvek nádej. Aj ona by si pri spomienke na zvestovanie mohla povedať: nesplnilo sa, bola som oklamaná. Ale nepovedala to. Ona, blahoslavená, ktorá uverila, v tejto svojej viere vidí, ako sa rodí nová budúcnosť, a s nádejou očakáva Boží zajtrajšok. Niekedy si pomyslím: vieme my očakávať Boží zajtrajšok? Alebo chceme dnešok? Boží zajtrajšok je pre ňu ranný úsvit Veľkej noci, prvého dňa týždňa. Radi v kontemplácii myslíme na objatie syna a matky. Jedinou lampou, ktorá svieti na Ježišovom hrobe je nádej matky, ktorá je v tom okamihu nádejou celého ľudstva. Pýtam sa seba i vás: svieti ešte v kláštoroch táto lampa? Očakáva sa v kláštoroch Boží zajtrajšok? (79)

– Nepokoj lásky nás neustále pobáda vyjsť v ústrety druhému, nečakať, že druhý vyjadří svoju potrebu. Nepokoj lásky nás obohacuje darom pastoračnej plodnosti a my sa musíme pýtať, každý z nás: ako je to s mojou duchovnou plodnosťou, s mojou pastoračnou plodnosťou? (80)

– Autentická viera vždy v sebe zahŕňa hlbokú túžbu zmeniť svet. A teda musíme si položiť otázku: máme aj my veľké vízie, sme plní elánu? Sme aj my smelí? Máme veľké sny? Stravuje nás horlivosť (porov. Ž 69, 10)? Alebo sme polovičatí a uspokojujeme sa so svojim laboratórnym plánovaním apoštolátu? (81)

Zdravas, Matka radosti

13. Raduj sa, plná milosti (Lc 1, 28), „anjelov pozdrav Márii je pozvaním k radosti, k hlbkej radosti, oznamuje koniec smútku. [...] Je pozdravom, ktorý poznačuje začiatok evanjelia, Radostnej zvesti“. (82)

Od Márie sa radosť šíri ďalej: Syn, ktorého nosila v lone, je Boh radosti, nákazlivej veselosti, ktorá nás zasahuje. Mária otvára brány srdca a beží k Alžbete.

„Radostná v splňaní svojej túžby, jemná vo svojej povinnosti, starostlivá vo svojej radosti ponáhľala sa do hôr. Kam, ak nie k vrcholcom, musela starostlivo smerovať tá, ktorá bola plná Boha?“. (83)

Ponáhľala sa (Lk 1, 39), aby priniesla svetu radostnú správu, neudržateľnú radosť, ktorú hostí jej lono: Ježiša, Pána. *Ponáhľala sa*: nie je to len rýchlosť, s akou sa Mária hýbe. Ponáhľanie nám hovorí aj o jej úsilí, o starostlivej pozornosti, s akou čelí cestovaniu, o jej nadšení.

Hľa, služobnica Pánova (Lk 1, 38). Pánova služobnica beží, *ponáhľala sa*, aby sa stala služobnicou ľudí.

V Márii je celá Cirkev, ktorá kráča spoločne: v činorodej láske toho, kto sa približuje k tým najkrehkejším; v nádeji toho, kto vie, že nebude na tejto ceste sám, a vo viere toho, kto má špeciálny dar, s ktorým sa môže deliť. V Márii každý z nás, poháňaný vanutím Ducha, žije svoje povolanie byť v pohybe, kráčať!

*Hviezda novej evanjelizácie,
pomôž nám zažiť vo vydávaní svedectva o spoločensťve,
o službe, o horlivej a veľkodušnej viere,*

*o spravodlivosti a láske k chudobným,
aby radosť evanjelia
došla až do končín zeme
a žiadna periféria nebola ukrátená o jeho svetlo.
Matka živého evanjelia,
prameň radosti maličkých,
oroduj za nás.
Amen. Aleluja. (84)*

V Ríme 2. februára 2014
Sviatok Obetovania Pána

João Braz Kardinál de Aviz
Prefekt

José Rodríguez Carballo, O.F.M.
Arcibiskup sekretár

Poznámky

- (1) FRANTIŠEK, Apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium* (24. novembra 2013), LEV, Città del Vaticano 2013, č. 1.
- (2) ANTONIO SPADARO, „Prebud'ťte svet!“. Rozhovor pápeža Františka s generálnymi predstaviteľmi, in: *La Civiltà Cattolica*, 165 (2014/I), 5.
- (3) Porov. FRANTIŠEK, Apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium* (24. novembra 2013), LEV, Città del Vaticano 2013, č. 47.
- (4) FRANTIŠEK, *Ohlasujte evanjelium, ak treba, slovami*; vyjadrením svätého Františka pápež zveruje svoje poslanstvo mladým, zhromaždeným v Santa Maria degli Angeli [Stretnutie s mladými Umbrie, Assisi (Perugia), 4. októbra 2013], in: *L'Osservatore Romano*, nedeľa 6. októbra 2013, CLIII (229), s. 7.
- (5) JÁN PAVOL II., Posynodálna apoštolská exhortácia *Vita consecrata* (25. marca 1996), č. 27, in: *AAS* 88 (1966), 377–486, 10.
- (6) S viacerými citáciami: porov. SVÄTÁ TERÉZIA Z LISIEUX, *Opere complete*, LEV – Ed. OCD, Città del Vaticano – Roma, 1997: Rukopis A,6v^o; B,1r^o; C,3r^o; List 196.
- (7) FRANTIŠEK, *Autentickí a opravdiví*, Pápež František hovorí o kráse zasvätenia, [Stretnutie so seminaristami, novicmi a novickami, Rím, 6. júla 2013], in: *L'Osservatore Romano*, pondelok–utorok 8.–9. júla 2013, CLIII (155), s. 6.
- (8) *Tamtiež*.
- (9) FRANTIŠEK, *Evanjelizácia sa robí na kolenách*, omša pre seminaristov, novicov a novicky v Roku viery [Homília pri svätej omši pre seminaristov, novicov a novicky, Rím, 7. júla 2013], in: *L'Osservatore Romano*, pondelok–utorok 8.–9. júla 2013, CLIII (155), s. 7.
- (10) FRANTIŠEK, *Autentickí a opravdiví*, Pápež František hovorí o kráse zasvätenia, [Stretnutie so seminaristami, novicmi a novickami, Rím, 6. júla 2013], in: *L'Osservatore Romano*, pondelok–utorok 8.–9. júla 2013, CLIII (155), s. 6.
- (11) FRANTIŠEK, *Prejav k účastníkom plenárneho zhromaždenia Medzinárodnej únie generálnych predstaviteľov ženských reholí* (Rím, 8. mája 2013), in: *AAS* 105 (2013), 460–463, 22.
- (12) FRANTIŠEK, *Vystúpiť na vrch dokonalosti*, Posolstvo pápeža karmelitánom z príležitosti ich generálnej kapituly [Posolstvo generálnemu priorovi Rádu bratov blahoslavenej Panny Márie na vrchu Karmel, Rím, 22. augusta 2013], in: *L'Osservatore Romano*, piatok 6. septembra 2013, CLIII (203), s. 7.
- (13) FRANTIŠEK, *Autentickí a opravdiví*, Pápež František hovorí o kráse zasvätenia, [Stretnutie so seminaristami, novicmi a novickami, Rím, 6. júla 2013], in: *L'Osservatore Romano*, pondelok–utorok 8.–9. júla 2013, CLIII (155), s. 6. 9 *Tamtiež*.
- (14) *Tamtiež*.
- (15) FRANTIŠEK, Apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium* (24. novembra 2013), LEV, Città del Vaticano 2013, č. 3.
- (16) FRANTIŠEK, *S nepokojom v srdci*, účastníkov kapituly augustiniánov pápež žiada, aby vždy hľadali Boha a druhých [Homília na začiatku generálnej kapituly Rádu svätého Augustína, Rím, 28. augusta 2013], in: *L'Osservatore Romano*, piatok 30. augusta 2013, CLIII (197), s. 25.
- (17) FRANTIŠEK, *Tvorivé cesty zakorenené v Cirkvi*, pápež František so spolubratmi jezuitmi v deň Spomienky svätého Ignáca z Loyoly [Homília zo svätej omše v Chiesa del Gesù z príležitosti Sviatku svätého Ignáca z Loyoly, Rím, 31. júla 2013], in: *L'Osservatore Romano*, štvrtok 1. augusta 2013, CLIII (175), s. 8. 25.
- (18) FRANTIŠEK, Encyklika *Lumen fidei* (29. júna 2013), č. 8, in: *AAS* 105 (2013), 555–596.

(19) *Tamtiež.*

(20) FRANTIŠEK, *Spomienka na Boha*, počas svätej omše na Námestí svätého Petra pápež hovorí o poslaní katechéty [*Homília na svätej omši na Deň katechetov*, Rím, 29. septembra 2013], in: *L'Osservatore Romano*, pondelok 30. septembra – utorok 1. októbra 2013, CLIII (224), s. 7.

(21) FRANTIŠEK, *Prejav k účastníkom plenárneho zasadania Medzinárodnej únie generálnych predstavených ženských reholí* (Rím, 8. mája 2013), in: AAS 105 (2013), 460–463.

(22) FRANTIŠEK, *Nie superľudia, ale Boží priatelia*, Anjel Pána na Všetkých svätých [*Anjel Pána*, Rím, 1. novembra 2013], in: *L'Osservatore Romano*, sobota – nedeľa 2.–3. novembra 2013, CLIII (252), s. 8.

(23) JÁN PAVOL II., Posynodálna apoštolská exhortácia *Vita consecrata* (25. marca 1996), č. 22, in: AAS 88 (1996), 377–486.

(24) FRANTIŠEK, *Na križovatke ciest*, biskupom, kňazom, rehoľníkom seminaristom pápež zveruje poslanie formovať mladých, aby boli putujúcimi roznášateľmi viery [*Homília pri svätej omši za účasti biskupov, kňazov, rehoľníkov a seminaristov z príležitosti XXVIII. svetových dní mládeže*, Rio de Janeiro, 27. júla 2013], in: *L'Osservatore Romano*, pondelok – utorok 29.–30. júla 2013, CLIII (173), s. 4.

(25) FRANTIŠEK, *Povolanie katechéty*, pápež povzbudzuje nebáť sa vyjsť zo seba a ísť v ústrety iným [*Prihovor k účastníkom Medzinárodného kongresu o katechéze*, Rím, 27. septembra 2013], in: *L'Osservatore Romano*, nedeľa 29. septembra 2013, CLIII (223), s. 7.

(26) AMBRÓZ, *De Isaac et anima*, 75: PL 14, 556–557.

(27) FRANTIŠEK, Apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium* (24. novembra 2013), LEV, Città del Vaticano 2013, č. 265.

(28) Porov. FRANTIŠEK, Apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium* (24. novembra 2013), LEV, Città del Vaticano 2013, č. 8.

(29) FRANTIŠEK, *Povolanie katechéty*, pápež povzbudzuje nebáť sa vyjsť zo seba a ísť v ústrety iným [*Prejav k účastníkom Medzinárodného kongresu o katechéze*, Rím, 27. septembra 2013], in: *L'Osservatore Romano*, nedeľa 29. septembra 2013, CLIII (223), s. 7.

(30) FRANTIŠEK, *Tvorivé cesty zakorenené v Cirkvi*, pápež František so spolubratmi jezuitmi na deň Spomienky svätého Ignáca z Loyoly [*Homília zo svätej omše v Chiesa del Gesù z príležitosti Sviatku svätého Ignáca z Loyoly*, Rím, 31. júla 2013], in: *L'Osservatore Romano*, štvrtok 1. augusta 2013, CLIII (175), s. 8.

(31) FRANTIŠEK, Apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium* (24. novembra 2013), LEV, Città del Vaticano 2013, č. 266.

(32) FRANTIŠEK, *S nepokojom v srdci*, účastníkov kapituly augustiniánov pápež žiada, aby vždy hľadali Boha a druhých [*Homília na začiatku generálnej kapituly Rádu svätého Augustína*, Rím, 28. augusta 2013], in: *L'Osservatore Romano*, piatok 30. augusta 2013, CLIII (197), s. 8.

(33) FRANTIŠEK, Apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium* (24. novembra 2013), LEV, Città del Vaticano 2013, č. 8.

(34) *Tamže*, č. 1.

(35) FRANTIŠEK, *Homília zo svätej omše s kardinálmi* (Rím, 14. marca 2013), in: AAS 105 (2013), s. 365–366.

(36) FRANTIŠEK, *Evanjelizácia sa robí na kolenách*, omša pre seminaristov, novicov a novicky v Roku viery [*Homília pri svätej omši pre seminaristov, novicov a novicky*, Rím, 7. júla 2013], in: *L'Osservatore Romano*, pondelok–utorok 8.–9. júla 2013, CLIII (155), s. 7.

(37) FRANTIŠEK, *Povolanie katechéty*, pápež povzbudzuje nebáť sa vyjsť zo seba a ísť v ústrety iným [*Prejav k účastníkom Medzinárodného kongresu o katechéze*, Rím, 27. septembra 2013], in: *L'Osservatore Romano*, nedeľa 29. septembra 2013, CLIII (223), s. 7.

- (38) FRANTIŠEK, *Súvis medzi slovom a životom*, vo Svätom Pavlovi pápež pozýva zbaviť sa idolov a klaňať sa len Pánovi [Homília na eucharistickú slávnosť vo Svätom Pavlovi za hradbami, Rím, 7. júla 2013], in: *L'Osservatore Romano*, pondelok–utorok 15.–16. apríla 2013, CLIII (88), s. 8.
- (39) FRANTIŠEK, *Evanjelizácia sa robí na kolenách*, omša pre seminaristov, novicov a novicky v Roku viery [Homília pri svätej omši pre seminaristov, novicov a novicky, Rím, 7. júla 2013], in: *L'Osservatore Romano*, pondelok–utorok 8.–9. júla 2013, CLIII (155), s. 7.
- (40) KONGREGÁCIA PRE INŠTITÚTY ZASVÄTENÉHO ŽIVOTA A SPOLOČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, Inštrukcia *Vychádzať z Krista. Obnovený záväzok zasväteného života v tretom tisícíí* (19. mája 2002), č. 25, in: *Ench Vat* 21, 372–510.
- (41) FRANTIŠEK, *Človek s prenikavým zrakom*, ranná meditácia v kaplnke *Domus Sanctae Marthae* (16. decembra 2013), in: *L'Osservatore Romano*, pondelok–utorok 16.–17. decembra 2013, CLIII (289), s. 7.
- (42) FRANTIŠEK, *Tá priťažlivosť, ktorá dáva vzrast Cirkvi*, stretnutie s kňazmi, rehoľníkmi a rehoľníčkami v katedrále San Ruffino [Stretnutie k klérom, zasvätenými osobami a členmi pastoračných rád, Assisi (Perugia), 4. októbra 2013], in: *L'Osservatore Romano*, nedeľa 6. októbra 2013, CLIII (229), s. 6.
- (43) FRANTIŠEK, *Autentickí a opravdiví*, pápež František hovorí o kráse zasvätenia, [Stretnutie so seminaristami, novicmi a novickami, Rím, 6. júla 2013], in: *L'Osservatore Romano*, pondelok–utorok 8.–9. júla 2013, CLIII (155), s. 6.
- (44) BENEDIKT XVI., Encyklika *Deus caritas est* (25. decembra 2005), č. 11, in: *AAS* 98 (2006), 217–252. 38.
- (45) FRANTIŠEK, *Evanjelizácia sa robí na kolenách*, omša pre seminaristov, novicov a novicky v Roku viery [Homília pri svätej omši pre seminaristov, novicov a novicky, Rím, 7. júla 2013], in: *L'Osservatore Romano*, pondelok–utorok 8.–9. júla 2013, CLIII (155), s. 7.
- (46) porov. FRANTIŠEK, *Autentickí a opravdiví*, pápež František hovorí o kráse zasvätenia, [Stretnutie so seminaristami, novicmi a novickami, Rím, 6. júla 2013], in: *L'Osservatore Romano*, pondelok–utorok 8.–9. júla 2013, CLIII (155), s. 6.
- (47) Porov. FRANTIŠEK, Apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium* (24. novembra 2013), LEV, Città del Vaticano 2013, č. 47.
- (48) FRANTIŠEK, *Za klauzúru veľkej ľudskosti*, odporúčania klariskám v Bazilike svätej Kláry [slová klauzúrnym mniškám, Assisi (Perugia), 4. októbra 2013], in: *L'Osservatore Romano*, nedeľa 6. októbra 2013, CLIII (229), s. 6.
- (49) KONGREGÁCIA PRE INŠTITÚTY ZASVÄTENÉHO ŽIVOTA A SPOLOČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, Inštrukcia *Bratské spolunažívanie v komunite. Congregavit nos in unum Christi amor* (2. februára 1994), č. 28, in: *Ench Vat* 14, 365–537.
- (50) FRANTIŠEK, *Jedna veľká rodina medzi nebom a zemou*, na generálnej audiencii pápež hovorí o spoločenstve svätých [Generálna audiencia, Rím, 30. októbra 2013], in: *L'Osservatore Romano*, štvrtok 31. októbra 2013, CLIII (250), s. 8.
- (51) ANTONIO SPADARO, „Prebudte svet!“. Rozhovor pápeža Františka s generálnymi predstavenými, in: *La Civiltà Cattolica*, 165 (2014/I), 13.
- (52) Porov. FRANTIŠEK, *Prejav k účastníkom plenárneho zhromaždenia Medzinárodnej únie generálnych predstavených ženských rehoľí* (Rím, 8. mája 2013), in: *AAS* 105 (2013), 460–463.
- (53) FRANTIŠEK, *Na križovatke ciest*, biskupom, kňazom, rehoľníkom seminaristom pápež zveruje poslanie formovať mladých aby boli putujúcimi roznášateľmi viery [Homília pri svätej omši za účasti biskupov, kňazov, rehoľníkov a seminaristov z príležitosti XXVIII. svetových dní mládeže, Rio de Janeiro, 27. júla 2013], in: *L'Osservatore Romano*, pondelok – utorok 29.–30. júla 2013, CLIII (173), s. 4.
- (54) ANTONIO SPADARO, „Prebudte svet!“. Rozhovor pápeža Františka s generálnymi predstavenými, in: *La Civiltà Cattolica*, 165 (2014/I), 10.

(55) Porov. *tamtiež*, 6.

(56) FRANTIŠEK, *Autentickí a opravdiví*, pápež František hovorí o kráse zasvätenia, [*Stretnutie so seminaristami, novicmi a novickami*, Rím, 6. júla 2013], in: *L'Osservatore Romano*, pondelok–utorok 8.–9. júla 2013, CLIII (155), s. 6.

(57) Porov. FRANTIŠEK, *Pokora je silou evanjelia*, ranná meditácia v kaplnke *Domus Sanctae Marthae* (1. októbra 2013), in: *L'Osservatore Romano*, streda 2. októbra 2013, CLIII (225), s. 8.

(58) ANTONIO SPADARO, „Prebud'te svet!“. Rozhovor pápeža Františka s generálnymi predstavenými, in: *La Civiltà Cattolica*, 165 (2014/I), 5.

(59) Porov. FRANTIŠEK, *Za Cirkev, ktorá sprevádza človeka domov*, stretnutie s brazílskymi biskupmi na arcibiskupstve v Rio de Janeiro [*Stretnutie s brazílskym episkopátom*, Rio de Janeiro, 27. júla 2013], in: *L'Osservatore Romano*, pondelok–utorok 29. – 30. júla 2013, CLIII (173), ss. 6–7.

(60) FRANTIŠEK, *Autentickí a opravdiví*, pápež František hovorí o kráse zasvätenia, [*Stretnutie so seminaristami, novicmi a novickami*, Rím, 6. júla 2013], in: *L'Osservatore Romano*, pondelok–utorok 8.–9. júla 2013, CLIII (155), s. 6.

(61) FRANTIŠEK, *S nepokojom v srdci*, účastníkov kapituly augustiniánov pápež žiada, aby vždy hľadali Boha a druhých [*Homília na začiatku generálnej kapituly Rádu svätého Augustína*, Rím, 28. augusta 2013], in: *L'Osservatore Romano*, piatok 30. augusta 2013, CLIII (197), s. 8.

(62) Porov. FRANTIŠEK, *Vigília Turíc s hnutiami, novými spoločenstvami, združeniami a laickými zoskupeniami* (Rím, 18. mája 2013), in: *AAS* 105 (2013), 450–452.

(63) *Tamtiež*.

(64) FRANTIŠEK, *Za Cirkev zbavenú svetáckosti*, s chudobnými, nezamestnanými a imigrantmi, ktorým pomáha Charita [*Stretnutie s chudobnými, nezamestnanými a imigrantmi, ktorým pomáha Charita*, Assisi (Perugia), 4. októbra 2013], in: *L'Osservatore Romano*, sobota 5. októbra 2013, CLIII (228), s. 7.

(65) FRANTIŠEK, *Obnova bez strachu*, ranná meditácia v kaplnke *Domus Sanctae Marthae* (6. júla 2013), in: *L'Osservatore Romano*, nedeľa 7. júla 2013, CLIII (154), s. 7.

(66) ANTONIO SPADARO, *Interview s pápežom Františkom*, in: *La Civiltà Cattolica*, 164 (2013/III), 474.

(67) Porov. FRANTIŠEK, *Apokalypsa, ktorá nepríde*, príhovor k akademickému a kultúrnemu svetu [*Stretnutie so svetom kultúry*, Cagliari, 22. septembra 2013], in: *L'Osservatore Romano*, pondelok–utorok 23.–24. septembra 2013, CLIII (218), s.7.

(68) FRANTIŠEK, *Dialóg a stretnutie v ohrození*, riadiacim pracovníkom Brazílie [*Stretnutie s vedúcimi činiteľmi Brazílie*, Rio de Janeiro, 27. júla 2013], in: *L'Osservatore Romano*, 29.–30. júla 2013, CLIII (173) s. 4.

(69) Porov. FRANTIŠEK, *Ludia na hranici*, pápež Komunita La Civiltà Cattolica [*Príhovor ku Komunita spisovateľov „La Civiltà Cattolica“*, Rím, 14. júna 2013], in: *L'Osservatore Romano*, sobota 15. júna 2013, CLIII (136), s. 7.

(70) FRANTIŠEK, Apoštolská exhortácia *Evangelií gaudium* (24. novembra 2013), LEV, Città del Vaticano 2013, č. 45.

(71) *Tamtiež*.

(72) FRANTIŠEK, *Autentickí a opravdiví*, pápež František hovorí o kráse zasvätenia, [*Stretnutie so seminaristami, novicmi a novickami*, Rím, 6. júla 2013], in: *L'Osservatore Romano*, pondelok–utorok 8.–9. júla 2013, CLIII (155), s. 6.

(73) FRANTIŠEK, *S nepokojom v srdci*, účastníkov kapituly augustiniánov pápež žiada, aby vždy hľadali Boha a druhých [*Homília na začiatku generálnej kapituly Rádu svätého Augustína*, Rím, 28. augusta 2013], in: *L'Osservatore Romano*, piatok 30. augusta 2013, CLIII (197), s. 8.

(74) FRANTIŠEK, *Autentickí a opravdiví*, Pápež František hovorí o kráse zasvätenia, [Stretnutie so seminaristami, novicmi a novickami, Rím, 6. júla 2013], in: *L'Osservatore Romano*, pondelok–utorok 8.–9. júla 2013, CLIII (155), s. 6.

(75) *Tamtiež.*

(76) FRANTIŠEK, *S nepokojom v srdci*, účastníkov kapituly augustiniánov pápež žiada, aby vždy hľadali Boha a druhých [Homília na začiatku generálnej kapituly Rádu svätého Augustína, Rím, 28. augusta 2013], in: *L'Osservatore Romano*, piatok 30. augusta 2013, CLIII (197), s. 8.

(77) *Tamtiež.*

(78) FRANTIŠEK, *Autentickí a opravdiví*, pápež František hovorí o kráse zasvätenia, [Stretnutie so seminaristami, novicmi a novickami, Rím, 6. júla 2013], in: *L'Osservatore Romano*, pondelok–utorok 8.–9. júla 2013, CLIII (155), s. 6.

(79) FRANTIŠEK, *Tí, čo vedia čakať*, kamaldulským mníškam pápež ukazuje na Máriu ako na vzor nádeje [Slávenie vešpier s komunitou benediktínskych kamaldulských mníšok, Rím, 21. novembra 2013], in: *L'Osservatore Romano*, sobota 23. novembra 2013, CLIII (269), s. 7.

(80) FRANTIŠEK, *S nepokojom v srdci*, účastníkov kapituly augustiniánov pápež žiada, aby vždy hľadali Boha a druhých [Homília na začiatku generálnej kapituly Rádu svätého Augustína, Rím, 28. augusta 2013], in: *L'Osservatore Romano*, piatok 30. augusta 2013, CLIII (197), s. 8.

(81) FRANTIŠEK, *Spoločnosť nepokojných*, v Chiesa del Gesù pápež celebruje ďakovnú omšu za kanonizáciu Petra Fabera [Homília zo svätej omše v Chiesa del Gesù na deň Najsvätejšieho mena Ježiš, Rím, 3. januára 2014], in: *L'Osservatore Romano*, sobota 4. januára 2014, CLIV (02), s. 7.

(82) BENEDETTO XVI., *Tichá sila, ktorá víťazí nad hlukom moci*, úvaha pápeža počas generálnej audiencie v aule Pavla VI. [Generálna audiencia, Rím, 19. decembra 2012], in: *L'Osservatore Romano*, štvrtok 20. decembra 2012, CLII (292), s. 8.

(83) AMBRÓZ, *Výklad Evanjelia podľa Lukáša*, II, 19: CCL 14, s. 39.

(84) FRANTIŠEK, Apoštolská exhortácia *Evangelií gaudium* (24. novembra 2013), LEV, Città del Vaticano 2013, č.288.